

**“Yaratıklar”la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila**

Onur AĞKAYA*

ÖZET

Postmodern yaklaşım, Uluslararası İlişkiler disiplininde ana akım yaklaşımlar tarafından “gerçeklik”ten uzak olmakla ve işe yarar uygulamalar sunmamakla eleştirilmektedir. Bu çalışmada, yapılan eleştirilerin aksine, postmodern yaklaşımın, ana akım yaklaşımların göz ardı ettiği ya da bastırdığı gerçeklikleri Uluslararası İlişkiler’in ajandasına soktuğu savunulmaktadır. Postmodern yaklaşım, “siyaset” ile “siyasal” arasındaki farkın bulanıklaşmasının sonucu olarak, eleştiriye ve sorunsallaştırmaya kapatılan dil, söylem ve ideoloji konularını kapsamlı bir şekilde analize tabi tutmaktadır. Yaşamış oldukları dönem itibarıyla Uluslararası İlişkiler çalışmalarında postmodern sayılan, ancak, felsefelerinden gerektiği kadar istifade edilmeyen Gilles Deleuze ve Félix Guattari’nin dil, söylem ve ideolojiye yaklaşımları bu çalışma kapsamında analiz aracı olarak kullanılmaktadır. Çalışmada, Deleuze ve Guattari’nin felsefesinden istifade edilerek, Uluslararası İlişkiler disiplininin ajandasının en önemli konularından biri olan bir soru ele alınmaktadır: Yaratıklarla müzakereleri kim yürütecek?

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler Kuramı, Postmodern Yaklaşım, Postmodern Uluslararası İlişkiler Kuramı, Gilles Deleuze, Félix Guattari, Uzaylılar

**Who should conduct negotiations with “Aliens”?
Taking lessons from previous contacts: The Invasion**

Abstract:

The postmodern/poststructuralist approach has been criticized by mainstream approaches for lacking in realism and for not representing any useful application within the discipline of International Relations. On the contrary, this paper demonstrates that the postmodern approach brings realities ignored or repressed by mainstream approaches back onto the agenda of International Relations. Due to the blurring of boundaries between “politics” and “the political”, language, discourse and ideology are closed off to criticism and to problematization. The postmodern approach, however, opens room for these issues to be held comprehensively. Although they are considered postmodern thinkers due to the era in which they lived, Gilles Deleuze and Félix Guattari are not usually brought into the discipline of International Relations. The two thinkers’ approach of language, discourse and ideology will be

**“Yaratıklar”la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila**

Onur AĞKAYA*

deployed as the tool of analysis in this paper. In this study, by deploying Deleuze’s and Guattari’s philosophy, one of the most important questions on the agenda of the discipline of International Relations will be dealt with, which is: “Who should conduct negotiations with ‘aliens’?”

Keywords:International Relations Theory, Postmodern Approach, Postmodern International Relations Theory, Gilles Deleuze, Félix Guattari, Aliens

GİRİŞ

Bu çalışma, Türkçe literatürde ve Türkiye’de yapılan Uluslararası İlişkiler¹ (UI) çalışmalarındaki kuramsal eksikliğe ve bilhassa postmodern yaklaşımın çok fazla tanınmamasına bağlı olarak ihtiyaç olduğu düşünülen bir katkı denemesinden ibarettir. Bu doğrultuda, ilk olarak, UI disiplini içinde postmodern/postyapısalcı olarak “yaftalanan”² düşünürlerden ve beslendikleri kaynaklardan bahsedilmektedir. Ancak, bu çalışma, postmodern yaklaşımın, UI’de soykütüğünü çıkarmak amacından ziyade, bir “aşındırma denemesi” ortaya koyarak söz konusu yaklaşımı tanıtmaya çalışmaktadır. Zira, postmodern yaklaşım ve postmodern olarak kabul gören düşünürlerin verdikleri eserler, Türkçe’ye çevrilmiş birçok UI kuramları kaynağında tanıtılmıştır³ ve/veya orijinal dillerinden çevrilmeyi beklemektedir. İkinci olarak, yaşamış oldukları dönem itibarıyla çalışmaları postmodern sayılan, ancak UI çalışmalarında felsefelerinden gerektiği kadar istifade edilmeyen ve disipline kazandırılmalarında gecikildiği düşünülen iki düşünürün –Gilles Deleuze ve Félix Guattari’nin– kavramsallaştırmalarından faydalanılarak literatüre bir katkı, aynı zamanda, diyaloga yönelik bir çağrı yapılması amaçlanmıştır.

¹ Çalışmada, Uluslararası İlişkiler, bir disiplin anlamına gelecek şekilde kullanıldığında büyük harflerle ve kısaltılarak UI olarak ifade edilmektedir.

² Postmodern/postyapısalcı olarak anılan Foucault, Derrida, Deleuze, Guattari, Baudrillard, Lyotard gibi Fransız filozoflar tüm “yaftalayıcı” söylemlerden kaçınmaktadır; bu düşünürlerin postmodern/postyapısalcı olarak anılmalarının sebebi, yaptıklarını aynı dönemde vermiş olmalarıdır. Bu “dönemselleştirici yaftalama”, anılan filozofların birbirlerinden farklı yaklaşımlarının tek-tipleştirilmesi sorunu ortaya çıkarmaktadır. Postmodern/postyapısalcı olarak kabul gören UI düşünürleri de, “anlam verilmeksizin” bu şekilde yaftalandıklarını, ancak, tıpkı bahsi geçen filozofların yaptıkları gibi bu şekilde anılmayı sonradan kabul ettiklerini ifade etmektedir: bkz. (Der Derian, 2009: 191). Bununla birlikte, bu çalışmada, Best ve Kellner’in (2011: 14) yaptığı gibi, “kavramsal kaçışlıktan kaçınmak için”, analiz aracı olarak yaklaşımlarından istifade edilen düşünürler “postmodern”, yaşadıkları döneme vurgu yapıldığı yerlerde Postmodernite olarak ifade edilecektir. Okuyucunun dikkatinin anlam ayrımına çekilmesinde fayda görülmektedir.

³ Bazı örnekler için bkz. (Keyman, 2010: 227-260; Polat, 2010: 261-289; Griffiths vd., 2011: 249-278; Knutsen, 2006: 361-367).

Çalışmanın ilk bölümünde, Uİ'de kuramın gerekliliğine değinilmiş, daha sonra, postmodern yaklaşıma neden ihtiyaç duyulduğu kısaca tartışılmıştır. İkinci bölümde, çalışmanın temelini oluşturan çok önemli ve cevap bekleyen bir soruya, postmodern yaklaşımla cevap aranmaktadır: "Yaratıklar"la müzakereleri kim yürütecek?". Üçüncü bölümde ise, söz konusu sorunun neden, Uİ'in ajandasının öncelikli konusu olduğu tartışılmaktadır.

Uluslararası İlişkiler'de Kuramın Gerekliliği ve Postmodern Yaklaşım

Uİ'in tarihi, genel itibarıyla, tüm akademik disiplinler içinde tanık olunan, çatışma ya da rekabet hâlindeki kuramlardan birinin galip gelmesi ve kendi söylemini yerleştirme mücadelesi (Kuhn, 2009: 98-99) üzerinden ilerlemektedir. Çatışma ve rekabet hâlindeki kuramların rekabetinin yanı sıra, Uİ çalışmalarının, acil nitelikli dış politika konularına çözüm bulmasına yönelik beklentiler ve özellikle, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dış politika araştırma enstitülerine ve think tanklere yapılan yatırımlar, günümüzde de disiplinin ajandasının belirlenmesinde etkili olmaktadır. Söz konusu kuruluşlar, disiplinin ajandasının zenginleşmesine katkıda bulunurken, kullanılan yöntemler, ayrıca kuramdan ve özellikle Uİ'in disiplin olarak zenginleşmesini sağlayan felsefî yönden uzaklaşması, Uİ çalışmalarını analizden ziyade raporlamaya yaklaştırmakta ve disiplini bir tür "ileri düzey gazetecilik" (Brown, 1997) düzeyine götürme tehlikesini içermektedir. Bahsi geçen kuruluşların, Amerika Birleşik Devletleri'nde hükümet tarafından kurulması ve teşvik edilmesine ek olarak, kuruluşundan bu yana, disiplinin bir "Amerikan sosyal bilimi" olup olmadığı ve/veya İngilizce konuşulan ülkelerin tekelinde olup olmadığı tartışmaları güncelliğini korumaktadır.⁴ Disiplin içinde; kurama, yöneme, başvuru ve sorgulanmadan kabul edilen bilgiye yönelik eleştirisiyle birlikte, disiplinin doğuşu ve İngilizce konuşulan ülkelerin ağırlığı ve etkileri de, bu çalışmada analiz aracı olarak istifade edilen postmodern yaklaşımın sorunsallaştırmaya aç(maya-çalış)tığı alanlardır.

Uİ'in "bilimsel niteliği"ne ve İngilizce konuşulan ülkelerin disiplin içindeki ağırlığına yönelik en ağır eleştirilerden biri, disiplinin kurucu metinlerinden biri olarak kabul edilen (George, 1994: 21) Yirmi Yıl Krizi'nin yazarı, tarihçi (ve disipline olan katkıları düşünüldüğünde bir Uİ düşünürü) Edward Hallett Carr tarafından yapılmıştır. Carr (2010: 54), Siyaset Bilimi'ni⁵ "yalnızca olanın değil, olması gerekenin de bilimi" olarak tanımlamaktadır. Carr, aynı eserde her siyasal yargının, hakkında hüküm verdiği olguların değişimine katkıda bulunduğu ve siyasi düşüncenin kendisinin de bir "siyasi eylem biçimi" olduğu uyarısında bulunmaktadır.

⁴ Konuya yönelik, disiplin içinde bilinen örnekler için bkz. (Hoffmann, 1977; Smith, 2000; Crawford ve Jarvis, 2009).

⁵ Carr'ın ifade ettiği şekilde Siyaset Bilimi'nin, "Uluslararası Siyaset" bilimi olarak okunmasında fayda görülmektedir. Carr, Siyaset Bilimi'ni Yirmi Yıl Krizi'nde "Uluslararası Siyaset Bilimi" başlığı altında tanımlamaktadır.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

*"Yaratıklar"la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila*

Onur AĞKAYA

Volume 8 (2) 2015, 6-31

E. H. Carr, disiplinin doğuşunda büyük pay sahibi olmasına rağmen, Uİ'in önemli düşünürlerinden biri olan Stanley Hoffman'a 1977'de yolladığı bir mektupta, "bu işin başlamasındaki payı"ndan (Uİ'in kurulması), gurur duymadığını ifade etmekte ve disiplinden "İngilizce konuşulan ülkelerde", "dünyanın güç konularından" nasıl yönetileceği hakkında çalışmak olarak bahsetmektedir. Carr'a göre Uİ, "başka yerlerde, başka zamanlarda başka bir şey olabilirdi; ama, etkisi olmayanların aksine, etki sahibi devletlerde, hâkim uluslar tarafından, gücün zayıflar üzerinde kullanımı için bir rasyonalizasyondan başka bir şey değil"dir. Postmodern yaklaşımı hatırlatan bu fikrine ek olarak, Carr, aynı mektupta, ayrıca, bir "uluslararası ilişkiler bilimi"nin varlığını reddetmekte ve bunu "düzgün bir akademik disiplin maskesini takmış bir kontrol ideolojisi" olarak tanımlamaktadır (Cox, 2010: 1-48). Uİ'de yapılan çalışmaların "siyasi" niteliğinin hatırlatılması bu çalışmanın ve postmodern yaklaşımın birincil önceliklerinden birini teşkil etmektedir.

Postmodern yaklaşımın çıkış noktası, "siyaset" ve "siyasal" ayrımının yapılması, pratiğin de etkisiyle dış politika ile iç siyasete ait konular arasındaki sınırın bulanıklaşması (ve/veya ortadan kalkması) ve dolayısıyla dil, söylem ve ideoloji konularının disiplinin ajandasına dâhil edilmesidir (Edkins, 1999).

Uİ'de postmodern olarak kabul edilen düşünürlere geçilmeden önce, disiplinin bilimsel niteliğinin hâlâ tartışmalı olmasına ve nitelik kuramın gerekliliğine değinilmesinde fayda görülmektedir. Uİ, gelişimini "durgunluk ve değişim dönemleri"yle devam ettirmektedir. Disiplin içindeki değişim dönemleri, buna bağlı olarak, kurama yönelik "büyük tartışmalar" perspektifinden anlamlandırılmaya çalışılmaktadır (Dunne vd, 2013). Uİ, temelde, Siyaset, Tarih, Hukuk, İktisat, Sosyoloji, Felsefe'den faydalanan "interdisipliner" ve/veya "çok-disiplinli" niteliğe sahiptir. Bunun yanında, disiplin, "ulus, devlet, sistem, sosyal yapı, kurum, ulusal çıkar, diplomasi, savaş, çatışma, güvenlik, enerji, küreselleşme, milliyetçilik, kültür, göç, vergilendirme ve (bu çalışmanın ele alacağı) uzay...vb." birçok konuyu analize tabi tutarak çok geniş bir alanı çalışma iddiasındadır. Uİ'in bu yapısı ve niteliği, disiplin içinde tanımlamaya, yöneme ve kurama yönelik tartışmaların devam etmesini kaçınılmaz olduğu kadar gerekli de kılmaktadır. Aksi takdirde, postmodern yaklaşımın savunduğu gibi, Uİ disiplini içinde eleştiriye kapalı, Lyotard'ın (2000) ifadesiyle, "süper" bilgi üreten "büyük anlatılar" ve:

"verili düzeni doğal düzen olarak ele alan; siyasal söylemi
genişletmek yerine sınırlandıran; zaman-uzamda çeşitliliğin önemini
olumsuzlayan ya da değersizleştiren; bütün uygulamaları kontroldeki
bir çıkara tabi kılan; sorumluluktan öte toplumsal bir güç idealine

boyun eğen ve böylece siyasal etkileşimi, toplumsal öğrenmeyi
gerçekleştiren ve yaratıcı değişimi olanaklı hâle getiren bu pratik
kapasitelerden mahrum eden (...) sonuçta, küresel boyutların totalite
projesini sezen, meşrulaştırılan bir ideoloji..."

(Ashley'den alıntılan Knutsen, 2006: 362)

ortaya çıkar.

Yukarıdaki makalenin yazıldığı tarihe bakıldığında, E. H. Carr'ın, Ashley'den etkilenmiş olması ihtimal dışıdır; ancak, iki eleştiri arasındaki paralellığe bakılarak, Uİ disiplininin etkisiyle olsun ya da olmasın, uluslararası ilişkiler pratiklerinin postmodern olsun ya da olmasın eleştirel düşüncüyü tetiklediği, anlatıların pratiğe ve/veya ideolojiye dönüştüğüne yönelik bir inancın varlığına tanık olunmaktadır. 1980'lerden itibaren, postmodern düşünürler –Richard Ashley, James Der Derian, Michael Shapiro ve R. B. J. Walker– öncelikli olarak realist yaklaşım ve neo-realist yaklaşım üzerinden, devlet pratiklerinin kuramla ilişkisini eleştirerek, sözü geçen inancı Uİ disiplininde tartışmaya açmışlardır (Campbell, 2007: 217).

Postmodern Uİ düşünürleri, eleştirilerinin kaynaklarının çıkış noktasını, postmodern olarak anılan iki ünlü Fransız filozof, Michel Foucault ve Jacques Derrida'nın "söylem" ve "metinsellik" yaklaşımlarına dayandırmıştır (Keyman, 2010: 53; Campbell, 2007: 222-227). Bu yaklaşımdaki farkındalık, bilginin [knowledge] ve sosyal bilimlerin dünyayı nasıl inşa ettiğinden yola çıkarak, Uİ kuramının, farklı kimlikleri dışlayıcı ve ötekileştirici bir pratik olarak işlediğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, postmodern yaklaşım, dışlayıcı kavramsallaştırmaları ve pratikleri eleştiriye açarak, iç [inside] ve dış [outside] ilişkilerin nasıl inşa edildiğini tartışmaktadır. Yapılan bu ilk meta-kuramsal eleştirilerin sonunda, realist ve neo-realist yaklaşımların, devlet pratiklerinin, devleti ve devletin önemini hem doğal hem de gerekli kılmamasının, postmodern yaklaşımı kullanan düşünürler tarafından sorunsallaştırıldığı görülmektedir. Campbell'in dikkat çektiği gibi, postmodern yaklaşım, devlete karşı ya da kavram olarak devlete gereken önemi vermeyen bir kuram değildir; aksine, realist ve neo-realist yaklaşımın ötesine geçmekte, devleti bütüncül bir organizasyon görmek yerine, devletin tarihsel ve kavramsal üretimini ve siyasal biçimini, ekonomik yapısını ve toplumsal dışlamalarını araştırmaktadır (Campbell, 2007: 217).

Postmodern olarak anılan Uİ yazarları, ağırlıklı olarak, başta Foucault ve Derrida olmak üzere, Der Derian'ın (2009a: 192) kendinden örnekleyerek ifade ettiği gibi Nietzsche, Bakhtin, Barthes, Bataille, Blanchot, Deleuze, Lyotard, Rorty, Kristeva, Said, Jameson, Lacan, Irigaray, Spivak, Baudrillard, Virilio

ve diğer eleştirel ve postmodern düşünürlerin çalışmalarından faydalanmaktadır.

Çalışmanın giriş bölümünde belirtildiği gibi bu çalışmanın amacı, Uİ içinde, postmodern yaklaşımın soykütüğünü çıkarmaktan ziyade⁶, bu yaklaşımdan analiz aracı olarak faydalanmaktır. Aynı zamanda, Uİ çalışmalarında dönem itibariyle postmodern düşünürler olarak anılmakla birlikte⁷, felsefelerinden gerektiği kadar istifade edilmeyen ve disipline kazandırılmalarında gecikildiği düşünülen Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin, dil'e yönelik yaklaşımından faydalanılarak literatüre bir katkı aynı zamanda diyaloga yönelik bir çağrı denemesi yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümüne geçilmeden önce, tekrar, Der Derian'ın postmodern yaklaşıma dair ortaya koyduğu önemli bir soruya değinmekte fayda görülmektedir: "Postmodern yaklaşıma ne gerek var?". Deleuze'ün (2009: 207) ifade ettiği gibi, bir soru sorulduğunda, aslında, bu soru, ancak sorunun sahibi tarafından yanıtlanabilir. Buna uygun şekilde, Der Derian'ın bu soruya cevap olarak sıraladığı üç "gereklilik" şu şekildedir: Postmodern yaklaşım, Postmodernizm'in anlaşılması için çok değerli bir entelektüel araçtır. İkinci olarak, postmodern yaklaşım, görecelikçiliğin ve farklı görüşlerin en yoğun olduğu bir zamanda, ahlâki bir yön sunmaya çalışmaktadır. Üçüncü ve Der Derian'a göre en önemlisi; postmodern yaklaşım, Uİ içinde, yukarıda sayılan iki sebebin, ikisinin geçerliliğinin sürekli olarak sınımlanmasını sağlayan bir yöntem sunmaktadır. Disiplin içindeki diğer yaklaşımlar, belki, bunlardan yalnızca birini sağlamaya muktedirken, postmodern yaklaşım üç şartı da yerine getirebilmektedir (Der Derian, 2009a: 190-192).

Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde, Uİ'nin önünde duran (ve bu çalışmanın önermesine göre, öyle değilse bile durması gereken), çok önemli bir soruya Deleuze ve Guattari'nin kavramsallaştırmaları üzerinden cevap aranacaktır: "Yaratıklar'la müzakereleri kim yürütecek?"

Yaratıklarla Temas: İşgal

"Why is it, that anything on this Earth we do not understand,

we are pushed onto our knees to worship or to damn?"

*The The, "The Violence of Truth"*⁸

"Yaratıklar'la müzakereleri kim yürütecek?" sorusunu ortaya atan bir çalışmaya yapılacak itirazlardan ve eleştirilerden ilk akla gelenler, bu sorunun "saçma" ve "gerçek olmaktan uzak" olduğu yönünde olacaktır. Kaldı ki, "dünya"da yapılan çalışmalar itibariyle, henüz "yaratıkların/uzaylılar"ın varlığına dair somut verilere ulaşamadığı yönünde itirazlarda da bulunulabilir. Bu çalışmada, "yaratıklar"ın, ilk akla gelen anlamda varlığının kesinliği savunulmamaktadır. Ayrıca, çalışmanın yazarının istifade ettiği

⁶ Uİ'de postyapısalcı düşünürler ve eserlerinin indeksini veren bir çalışma için bkz. (Campbell, 2007: 230-237).

⁷ Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin felsefelerinden faydalanılması için, Uİ disiplini çalışanlarına çağrı niteliğinde çalışmalar mevcuttur. Bu çalışma da, bir anlamda, Edkins'in derlemesini yaptığı diyalog davetine bir cevap denemesi fikrinden yola çıkılarak hazırlanmıştır; bkz. (Edkins vd., 2009: 1-6).

⁸ Alıntılan Der Derian (2009b: 68).

bazı pozitif bilimlerin tümüne vakıf olduğu yönünde bir iddiası da bulunmamaktadır.⁹ Ne var ki, uzayla ilgili konuların ve uzaylılarla müzakerelerin, Uİ disiplinin konusu olduğu ve olmaya devam edeceği ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Diğer yandan, "yaratıklar"ın [alien] ya da uzaylıların [extraterrestrial] zaten "biz"lerin arasında olduğu ve hatta daha da ileri gidilerek Dünya'yı ele geçirdiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın bu bölümünde, dil, söylem ve temsil; siyasal tarihe ek olarak postmodern yaklaşımın sıkça başvurduğu kaynaklar olan popüler kültür ve sinemadan istifade edilerek sorunsallaştırılmaktadır.

Deleuze ve Guattari'nin (1995: 19), dil ve ideoloji konusundaki yaklaşımları, daha önce değinildiği gibi, kendi dönemlerindeki filozoflardan farklılık gösterdikleri belirgin alanlardır. İki düşünür, ideoloji kavramını kesin bir dille reddetmektedirler. Dil, iktidarın lehine ve iktidar gibi çalışan bir makinedir. Guattari, açık bir şekilde, dil'in yapılanmasının savunulmasını "imleyenin [signifier] emperyalizm"i olarak nitelendirir. Deleuze ve Guattari (1995: 22), dil'in bir yapısının olduğunu reddederek Chomsky'nin "ağaç kökü" şeklinde yapılandığını savunduğu dil yaklaşımının karşısına köksap [rhizome] kavramını koyar ve geliştirirler (Deleuze ve Guattari, 1983: 3-25). Dil, bilgi [information] iletmekten çok, ikilikler [dichotomies] üzerinden işler ve iktidar aygıtlarının önemli bir kısmını oluşturur: "dil emreder, daha ziyade buyruk verir" (Deleuze, 1995: 40-41). Deleuze'e (1995: 42-43) göre bilgi [information], yalnızca dil'de (ya da metinde) değil, "imajlarda ve seslerde" de bulunur. İmajlar ve sesli-imajlar, insan sesi şeklinde, dikte ederek algılamayı etkiler ve bir yumruk olarak iktidarın pekiştirilmesi için bunlara başvurulur.

İkilikler üzerinden işleyen dil, bireyleri sürekli olarak kodlar (ve üst-kodlar) ve baskın anlatımlar yoluyla beyaz duvara raptiyeler (Deleuze ve Parnet, 1987: 45). Deleuze ve Parnet'in (1987: 21), dil'in işleyişi konusunda söylediklerine bakılacak olursa:

"...İkili işleyiş makinesi, iktidar aygıtlarının önemli bir kısmıdır. Herkesi bir duvara raptiyelemeye, bir deliğe gömmeye yetecek kadar ikiye bölme yöntemi [dichotomies] kurulur. Yoldan çıkarmaya yönelik fark bile ikiliğe dayalı seçenek seviyesine göre hesaplanacak şekildedir: 'Ne beyaz'sın ne de siyah; o zaman Arap mısın? Ya da melez misin? Ne erkeksin ne de kadınsın; o zaman travesti [transvestite] misin?'"

⁹ Postmodern yazarların, bilimsel gerçekleri çarpıtarak kullanmalarına yönelik eleştiriler getiren Alan Sokal ve Jean Bricmont'un çalışması göz önünde bulundurularak, bu çalışmanın yazarının, yazının bundan sonraki kısmında atıfta bulunulan pozitif bilim verilerine dayanan çıkarımlarının, bu bilimlerde herhangi bir yenilik iddiasında olmadığı konusunda yapılacak bir uyarıda fayda görülmektedir. Bu doğrultuda, Sokal ve Bricmont'un önemli uyarıları, bu çalışmanın yazarı tarafından çok değerli bulunmaktadır; bkz. (Sokal ve Bricmont, 1998).

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

*“Yaratıklar”la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila*

Onur AĞKAYA

Volume 8 (2) 2015, 6-31

Deleuze’ün, dil’in işleyişi üzerine vermiş olduğu bu örneklerde, yaratık/uzaylı/dünya dışı yaşam formu (DDYF) ve insan–dünyalı arasındaki ikiliğin çoktan hazırlanmış olduğu da görülmektedir. Genel anlamda, iktidarın, DDYF ile temasta nasıl bir modelin işleyeceğine dair dil, imajlar ve sesler üzerinden hazır olduğu görülmektedir: “ne dünyalısın ne de geldiğin yer belli; o zaman dost musun? Ya da düşman mısın?”

Yaratık kelimesi, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü’ne göre “yaratılmış canlı varlık, mahluk” anlamına gelmektedir. Dünyanın en çok kullanılan internet arama motoru Google’ın “görseller” linkinde, yaratık aratıldığında ise daha farklı sonuçlara ulaşılmakta ve Türkçe sözlükteki anlamından farklılaştığı görülmektedir. Bu kavramın, Türkçe’de [yaratık] ve İngilizce’de [alien] farklı anlamlara geldiği unutulmamalıdır. Cambridge İngilizce Sözlük’te, yaratık kavramının karşılığı “acıyıp, alışık olunmayan” ve “başka bir gezegenden mahluklara [creature] ilişkin olan” anlamlarına gelmektedir.

Aslında, kavramın Türkçe karşılığı da bu tanımlarda ortaya çıkan farklarda görüldüğü şekliyle “yaratılmış” olandan farklılık arz etmekte ve “acıyıp, alışık olunmayan” ve “başka gezegenlere ilişkin” anlamlarını içermektedir; tıpkı Google’ın görseller kısmında alien kelimesinin arama sonuçlarındaki şekildedir. “Uzaylı” kavramı için de benzer sonuçlar söz konusudur. Bu iki kavramın, daha yaratıklar-la/uzaylılarla temas gerçekleşmeden önce öteki –yaratık/uzaylı– üzerinden bir Biz –dünyalı– inşa ettiği görülmektedir. Google’daki yaratık/uzaylı arama sonuçlarına bakıldığında ve buradaki imajların hepsinin internet kullanıcıları tarafından yüklendiği düşünüldüğünde, dünyalılardan kafasında en azından bir yaratık/uzaylı “imajının” mevcut olduğu sonucuna ulaşılabilir. Kabaca tarif edilecek olunursa, yaratık denildiğinde, genel olarak akla ilk gelen, 1979’da Ridley Scott tarafından yönetilen Alien adlı film serisinin tanımladığı, kendi türünün devamı için insanı kozalarına hapsederek bedeninden faydalanan, bazen de onu feci biçimde katleden, çok güçlü, ağızda sürekli yapışkan bir salya taşıyan “korkunç” türdür. Diğer yandan, Google’da yapılan arama sonucunda, uzaylıların genellikle insana benzeyen, boyları insandan daha kısa, gözleri ve kafası daha büyük, vücutlarında tüy bulunmayan varlıklar olarak tarif edildiği görülmektedir. Bu tarife ziyadesiyle uyan ve uzaylı denildiğinde akla ilk gelen örneklerden biri, 1982’de Steven Spielberg tarafından yönetilen ve filme adını vermiş olan, Alien’a kıyasla daha “dost” E.T.’dir (the Extra–Terrestrial).

Yaratık/uzaylı örneği üzerinden düşünüldüğünde, bir yaratık/uzaylının yalnızca dilde değil, imajlarda ve seslerde de kurgulandığı açıkça görülmektedir. İmajlara ek olarak, bu yaratık/uzaylıların genelde “korkunç” ya da “anlaşılmaz” sesler çıkardıkları bilinmektedir.

Genellikle, insana–dünyalıya karşı saldırgan olan Alien’in kükreme ya da tıslama arası rahatsız edici bir ses çıkarırken, E. T.’nin yine anlaşılmaz mekanik sesler çıkardığı bilinmektedir. Ancak, bu “anlaşılma-zlık” yine, insanın–dünyalının bu türlerle iletişim kuramamasından ya da bu dili anlamamasından kaynaklanmaktadır. Örneği daha somut hâle getirmek açısından, bu durum, biri Arapça diğeri İngilizce konuşan iki insan–dünyalının birbirini anlamamasına benzetilebilir. Daha “dünyalı” bir örnek aranırsa, yunusların kendi aralarındaki iletişimi sağlayan, ancak, henüz insanlar tarafından çözülememiş olan ses sistemi hatırlanmalıdır.

Yaratık ve uzaylının, dışlayıcı birer kavram olarak işlemlerinin yanında eksikliklerinden kaynaklanan başka bir sorun taşımaktadırlar. Öteki’nin karşıtları olarak kullanılan “dünyalı” ya da insan da (Biz), üzerinde yaşadığı gezegenin uzayda bulunması itibarıyla birer uzaylıdır. Eğer uzayın başka bir yerinde yaratıklar varsa, bu yaratıklara göre insanlar/dünyalılar ötekidir; dolayısıyla: yaratık/uzaylı. Yaratık/uzaylı yerine kullanılan bir başka kavram olan “dünya dışı yaşam formu” (DDYF) da [extraterrestrial life /alien life] sorunlar içermektedir. Kavram, bu şekliyle kabul edildiğinde, dünyalı/insan kullanımlarına benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Dünyalı denildiğinde yukarıda değinilen insan/yunus ayrımının yapılamayacağı görülmektedir. Bu örneğe daha sonra tekrar dönülecektir. Özetlemek adına, söz konusu öteki –DDYF– olduğunda, Biz’in inşasının, tanımının ve meşruiyetinin yol açacağı tartışmaların “uzun” süreceği hususunda şüphe bulunmamaktadır.

İnsan türünün üzerinde yaşadığı Dünya gezegeninin yaklaşık 4,5 milyar yıl yaşında olduğu (NASA, 2014) ve Dünya’nın içinde bulunduğu Evren’in yaklaşık 14 milyar yıl yaşında olduğu düşünülmektedir. Şu anda, Dünya’ya egemen olan dünyalı yaşam formu insanın yaşının, insansılar (hominid) üzerinden düşünüldüğünde yaklaşık 6–7 milyon yıl (Futuyma, 2008: 78-81), modern insan (homo sapiens) üzerinden düşünüldüğünde ise yaklaşık 200 bin yıl olduğu tahmin edilmektedir. İnsanın, diğer türlerden ayrılarak varlığını sürdürmesini sağlayan faktörlerin, çevreye uyum sağlayabilmesine ek olarak zekâ, dil ve kültür olduğu kabul edilmektedir. Yalnızca buraya kadar verilen bilgiler üzerinden düşünüldüğünde, daha şimdiden, yaratıkların ne kadar çok konuda itiraz hakkı sahibi olduğu görülebilir. Dünya’da yaşayan bir tür, hemen her alanda yürüttüğü faaliyetlere “evrensel” diyebilmektedir. Öyle ki, bu tür, ürettiği bilginin ve kendi ahlâki normlarının yine evrensel olduğunu düşünmekle kalmayıp bunu hem kendi türü içindeki ötekilere ve tüm Dünya’ya kabul ettirebilmek için muazzam bir enerji sarf edebilmektedir.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

"Yaratıklar"la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila
Onur AĞKAYA

Volume 8 (2) 2015, 6-31

Uzaylıların Dünya'yı zaten ve birden çok kez işgal ettikleri de bu şekilde tanımlanmış bulunmaktadır. Evren'de bulunan Dünya'da yaşayan ve dolayısıyla "uzaylı" olan bir tür –homo sapiens–, üzerinde yaşadığı gezegene egemen olmuş durumdadır.¹⁰ Bunu, çevreye olan uyumluluk becerisi, zekası, dili ve kültürü sayesinde gerçekleştirmiştir. Kendisi de, dünyalı bir yaşam formu ve aynı zamanda bir tür hayvan olan bu tür, diğer dünyalı yaşam formları olan tüm türlere (bitkiler ve hayvanlar) üstünlük sağlamıştır ve tüm Dünya'yı yönetmektedir. Daha önce kendisiyle karşılaşmamış her dünyalı yaşam formu için "acayip, alışık olunmayan" ve başka bir gezegenden olmasa bile uzayın başka bir yerinden gelen (dolayısıyla bir yaratık olan) insanın, tüm Dünya üzerinde iktidar kurmuş olduğu görülmektedir. Artık, sözlük anlamıyla "uzaylılar"ın varlığına inanmayan kişilerin bunun böyle olmadığını görmeleri için tek ihtiyaçları bir aynadan ibarettir. Ne var ki, bu tartışmanın böylece bırakılması düpedüz haksızlık olacaktır. Nitekim, yapılan bu çıkarımın yalnızca dil'e ve tanımlamaya dayandığının unutulmamasında fayda bulunmaktadır.

"Olası bir yaratık saldırısı nasıl gerçekleşir?" sorusuna, eğer varsa, devletlerin hazırlık için kullandıkları simülasyonlara ulaşılma imkânı bulunmadığı için istila hakkında virtüel bir fikir edinmek amacıyla, yine, sinemadan örneklere başvurulabilir.¹¹ Yaratıkların, Dünya'ya ulaşma şekillerinin bir uzay "gemisi" yoluyla (başka türlü olması düşünülemezdi) gerçekleşeceği; askeri teknolojilerinin ve kabiliyetlerinin genellikle insanlardan daha üstün olacağı (Independence Day; Battleship; vb.); Dünya'yı ele geçirmek ve kolonileştirmek isteyecekleri (Ender's Game; Independence Day; vb.); bazı durumlarda insanlara benzer görüntülere büründükleri ya da fark ettirmeden insan bedenlerini ele geçirerek varlıklarını gizleyecekleri (They Live; The Faculty; Impostor; vb.) ve gizli emelleri ifşa olduklarında, tereddüt etmeden kendilerini deşifre eden insanları yok etmeye çalıştıkları söylenebilir. Yaratıkların tasviri ise farklılık göstermektedir. Genelleştirilecek olunursa, François Jacob'un (1996: 18) işaret ettiği gibi, yaratıklar çoğu zaman insansı bir görünüm taşımaktadırlar; her durumda insan zihninin bir yap-takçılık [bricolage] örneği oldukları kolayca anlaşılabilir: Trois Frère'deki meşhur mağara çizimi "Büyücü" ya da mitolojideki terianthrop örneklerini anımsatır biçimde iki ayak üstünde durmaktadırlar ve/veya hayvanlarınkilerle benzer organlar taşımaktadırlar. Bazen de zar kanatlılar gibi ösosyal [eusocial] bir toplumsal yapılanma özelliği göstermektedirler (Alien; Battleship; Ender's Game; vb.).

"Dünya tarihinde", yaratık istilası anlatısına uygun iki tarihi olayın varlığı kesin olarak bilinmektedir. Bunlardan ilki, kökeni Afrika'da bulunan, kafatası hacmi 1200 cm³ olan bir türün –Cro-magnonlar'ın (yani modern insan–homo sapiens)– Avrupa'da ve Orta Doğu'da, bugünden yaklaşık 120.000 ve 30.000

¹⁰ Bir coğrafyada egemen olanın en az 16 yıl boyunca her yıl aynı zamanda fayda gördüğünü göstermektedir. Çoğunun benzeri ayrıca bilinirler, kızıya ilişkin bir örnek 688-691 yılları arasındadır.

¹¹ Popüler filmler arasında, yaratık istilalarını en bilinen temaları: Mars Attacks the World (1953), The Day the Earth Stood Still (1951), Invasion from Mars (1953), The Quietness Experiment (1955), Invasion of the Body Snatchers (1956), The Inheritors (1977), The Blob (1978), Flies from Outer Space (1959), The Flying Saucer (1946), Golem, Body Snatcher from Hell (1948), Ship Ship Invasions (1977), Invasion of the Body Snatchers (1978), Lashland (1978), Supermen II (1980), Strange Invasions (1983), Invaders from Mars (1986), The Blob (1988), They Live (1988), The Puppet Masters (1994), Independence Day (Courtship Ourselves) (1996), Mars Attacks (Çılgın Marslılar) (1996), The Fifth Element (5. Element) (1997), The Faculty (Fakülte) (1999), Impostor (İki Yürekli) (2001), Sığıp (Yaradıcı) (2002), The Chronicle of Rickick (Rikick Öyküleri) (2004), War of the Worlds (Dünyalar Savaşı) (2005), Transformers (2007), The Day the Earth Stood Still (Dünyanın Durduğu Gün) (2008), Skyline (Yükseklik Tehlikesi) (2010), Battle Los Angeles (Dünya İstilan Los Angeles Savaşı) (2011), Battleship (2012) ve Ender's Game (Uzay Oyunları) (2013)'ün. Eliz. IMDb, "Fali: Your favorite Alien Invasion movie?", 6.7.2014, http://www.imdb.com/title/tt1843864/ref_=_pa_0

yıl önce yaşadığı kesin olarak bilinen (Futuyma, 2008: 81-82), kendisinden fiziksel olarak daha büyük ve kafatası hacmi 1450 cm³ olan, dünyalı insanı bir türün –Neandertaller’in [homo neanderthalensis]– yerini, belki bazen savaşarak, belki bazen melezleşerek, almasıdır (Dodson ve Dodson, 1985: 506-511).- Bu tarihi olgu, homo neanderthalensis açısından düşünüldüğünde tam anlamıyla bir yaratık istilasidir: kendilerine benzeyen, ancak, onlara göre küçük, aynı zamanda “acayıplıkları” olan bir tür tarafından yerleri alınmış ve yok olmuşlardır.

Tarihte bilinen ikinci bir uzaylı istilası ise hem “modern” tarihte hem de uzaylı istilasını konu edinen filmlerde (Battleship) örnek olarak verilen, “Yeni Dünya’nın Keşfi”dir. Bu tarihsel olay, uzaylı istilası söylemiyle eksiksiz bir uyum göstermektedir. Dünya’da yaşayan Avrupalı uzaylılar (kökenlerinin Afrika’dan geldiği bilinmektedir), uzayın başka bir bölgesinde yaşayan, daha önce Avrupalı uzaylılarla karşılaşmamış olan (aynı zamanda akrabaları) Amerikalı uzaylıların kıtasına “gemiler”le ulaşmış; askeri teknolojilerinin ve kabiliyetlerinin üstünlüğünden faydalanarak bu coğrafyayı ve üzerinde yaşayanları kolonileştirmiştir. Tıpkı, Amerikalı uzaylılar açısından, kendisine benzemekle beraber görünüşleri bazı “acayıplıklar ve alışık olunmayan” karakteristikler göstermekte (ten rengi, göz yapısı, vb.), ancak, anlaşılmasız sesler çıkarmaktadır. Avrupalı bir uzaylı olan Kristof Kolomb’un ifadelerine göre, bu türün üyeleri “silahın” ve “kötülüğün ne olduğunu bilmiyorlar, çalmıyorlar, öldürmüyorlar”dı. “Komşularını, kendileri kadar çok seviyorlar”, “her zaman gülüyorlar”dı; aynı zamanda, “son derece sade, dürüst ve eli açık insanlar”dı. Sonuç olarak, Kolomb’a göre, “bunlardan (yerlilerden) çok iyi hizmetkâr olur”du. “Sadece elli adamla bu yerlilerin hepsine kolayca boyun eğdirilebilir” ve her istenen yaptırılabilir (Zinn’den aktaran Şüle, 2008: 9). Nitekim, öyle olduğu da bilinmektedir. Anlatının daha da somutlaştırılması adına:

“...Portekizli ve İspanyol kâşiflerin eylemleri, dünyanın politik ve ekonomik dengelerini değiştirmek kararlılığını simgeliyordu. Gemilerinde taşıdıkları topları ve tüfekli askerleri ile aynen böyle yaptılar. Geriye dönüp bakıldığında, Portekiz gibi sınırlı bir nüfusa ve kaynaklara sahip bir ülkenin bu kadar uzaklara erişip, bu kadar çok şey elde etmesini kavramak zor görünmektedir. Avrupa’nın yukarıda anlatılan askeri ve deniz gücü üstünlüğünün yarattığı özel koşullarda, bunu yapmak hiç de imkânsız bir şey değildi” (Kennedy, 2010: 54). [italikler çalışmanın yazarına aittir]

Elbette, bu alıntı, kendi “gerçeği”ni sunmakla birlikte, birçok başka “gerçeği” de yok saymaktadır. Kâşifler, fideizm inancına göre “barbar yerliler”e medeniyet götüren kahraman conquistadorlara dönüşürken, Amerikalı uzaylılar, Avrupalı uzaylıların inancının farklı bir tanımını yapmıştır:

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

"Yaratıklar"la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila
Onur AĞKAYA

Volume 8 (2) 2015, 6-31

"Hatuey (yerli bir derebey)... hemen hemen bütün halkı topladı ve şöyle dedi: 'Hıristiyanların geldiğini biliyorsunuz. Untel'in ve Haiti'nin başına gelenler hakkında deneyimimiz var. Burada da aynı şeyi yapmaya geliyorlar.' Halk şöyle cevap verdi: 'Bunları nedensiz yapmıyorlar. Taptıkları ve çok sevdikleri bir Tanrı var. Bizim de ona tapmamızı istediklerinden bize boyun eğdirmeye çalışıyorlar, bizi öldürüyorlar.' Hatuey'in evinde altın mücevherlerle dolu küçük bir sepeti vardı. Şöyle dedi: 'İşte Hıristiyanların Tanrısı! Eğer isterseniz onun için areitos (bayramlar ve danslar) yapalım. Belki onu hoşnut eder de Hıristiyanların bize kötülük yapmamalarını emreder... Hangi anlama gelirse gelsin, bu altını elimizde tutarsak, almak için bizi öldürecekler. Altını şu ırmağa atalım...' (De Las Casas, 2008: 35-36).

Yaratık istilası söylemine göre, "ilkel yerliler"ın tanımının "yanlış" olması anlaşılırdır. Kolomb, "ilk temas"tan sonra, bu "barbarların" sonunun nasıl olacağı hakkında çok açık bir mesaj vermektedir: (yerliler) silahın ne olduğunu bilmedikleri yetmezmiş gibi, kötülüğün de ne olduğunu bilmeyen, çalmayan, öldürmeyen, komşularını seven, her zaman gülen, sade, dürüst ve eli açık bir türdür. Sonlarının hizmetkârlık, üzerinde yaşadıkları gezegenin bir tür yeni koloni (Yeni Dünya) coğrafyası olması kaçınılmazdır. O zamanki Amerikalı uzaylıların, Alien filmi izlememiş (ya da Avrupalı uzaylılar Machiavelli, Hobbes ya da Morgenthau okumamış) olması kendi sonlarını getirmiştir. Serinin ilk filminde, yaratığı "güçlü" kılan özellikleri, gemi mürettebatının bilim memuru Ash:

"Mükemmel organizma. Yapısal mükemmeliği düşmanlığıyla uyumsuz durumda... Onun saflığına hayranım. Hayatta kalıyor. Bilinç, vicdan ya da ahlak yanlışları gibi kuruntulardan bağımsız..."

olması ile ilintilendirmektedir. Bu özellikleri taşımayan türlerin, yaratık tarafından katledileceği ya da (bedenleri koza olarak kullanılmak üzere) hizmetkâr olacakları açıktır. Bu iki örneğe ek olarak, söylemin işlemeye nasıl devam ettiğini göstermek açısından iki örneğe daha işaret edilmesinde fayda görülmektedir: Afrika'nın¹² ve Çin'in¹³ sömürgeleştirilmesi. Kısaca değinmek açısından, Avrupalı uzaylılarla ilk olarak karşılaşan Afrikalı uzaylılar, kendilerine benzeyen, ancak, "acayıplıklar ve alışık olunmayan" özellikler taşıyan (ten rengi, anlaşılmaz sesler çıkarma, vb.) ve yine, Avrupalı uzaylılarla karşılaşan Asyalı-Çinli uzaylılar da, istilacı yaratıkların ziyaret ettiği diğer türlerle aynı süreçlerden geçmişlerdir.

Sonuç olarak, çalışmanın bu bölümünde, dil'e ve söyleme bakılarak, insanın da bir uzaylı ve yaratık olduğu tanımlanmış bulunmaktadır. Dünya, bu tür tarafından, dolayısıyla da uzaylılar ve yaratıklar tarafından ele geçirilmiş durumdadır.

¹² 1880'den, yani Afrika'nın paylaşımından önce, Avrupalı uzaylılar, Afrikalı uzaylılar arasında "Portekiz'in Angola ve Mozambik; Fransızların Senegal, Hollanda ve Etiyopya" denizcilerle açtıkları bahçeleri Güney Afrika'da yaygın olduğu gibi söktürürler ve bakıcı keşif gezilerinden başka bir işlevinin önem ölmüş ve başarısız bir dilyeyle karadın sanarın da münasib görünen bir dilyeyle dışarıya döner. O endi olarak bakıldığında, Afrikalı uzaylıların kendi aralarında işbirlikleri de ise elde verilemeyecek bir "diplomasi geleneği" olduğu düşünülebilir. Avrupalı uzaylılar, Afrikalı uzaylılarla olan ilişkiler, Akdeniz periferikliği uzaylılar sayılmadığı takdirde XVI. ve XIX. yüzyıllarda döneme kadar ticaretine değinmektedir. Akdeniz, İtalyan, İngiliz Okyanusunu keşif eden ve keşif eden "ultra eren topluluğu" uzaylıların arasında dikkatlenerek belirtilmektedir. İnce (Dil, 1995: 99-116).

Bir devlet başkanının, kendi ülkesinde yapacağı kısa bir konuşmanın mutfağının yaklaşık altı ay sürebildiği düşünüldüğüne göre, "evrensel" bir diyalog için bir milenyumun ne kadar kısa kalacağı açıktır. Dahası, siyasi otoriteye karşı meşruiyet tartışmaları sürerken, "evrensel meşruiyetin" ne kadar meşru olduğunun tartışılmasına, şimdi geçilebilir.

Dünya'nın en büyük uluslararası kuruluşu Birleşmiş Milletler'de (BM), beş daimi üyenin kendi aralarında bile uzlaşma sağlayamadığı ve diğer devletlerin BM'in meşruluğunu ve yararlılığını tartıştığı görülürken, yaratıkların silahlı müdahaleye başvurmadan önce diyalog kurmak isteyecekleri varsayılsa, Dünyalı müzakere heyetinin başında kim olacaktır? BM Genel Sekreteri mi; yoksa Amerika Birleşik Devletleri başkanı mı; yoksa bilim insanlarından oluşan bir heyet ve onların seçeceği bir baş müzakereci mi? Bundan daha iyi bir "küresel devlet" fırsatı olamazdı diye düşünülebilir; ancak, bu konuda meşruluğun sağlanması mümkün müdür? Yaratıklarla müzakereler hangi dilde sürdürülecektir? Cevap, istilayı konu alan filmler üzerinden arandığında, müzakere dilinin İngilizce olması kaçınılmazdır; ancak, diğer devletler bunu kabul edecek midir? Müzakerelerin protokol kuralları nasıl belirlenecektir? Yaratıklar takım elbiseden ziyade spor tarz giyinirse bu bir saygısızlık olarak mı alınmalıdır? Protokol sırasında, hangi devlet başkanları yan yana oturacak; hangileri yaratıklara yakın oturacak; yaratıkların oturma düzenine kim karar verecektir? Eğer Dünya adına müzakereleri, devlet başkanları değil de bilim insanları yürütecekse kendi aralarındaki protokol kurallarına göre biyologlara mı, yoksa fizikçilere mi, vb. öncelik verilmesi gerekmektedir? Eğer müzakereleri bilim insanları yürütürse, devlet adamlarının otoritesi sarsılır mı? Uzlaşma sağlanırsa, anlaşma metninde "yaratık/uzaylı" kavramı hangi türü anlatmak için kullanılacaktır? Yaratıklar, Google'a yaratık/alien yazıp arama yapar ve sonuçları beğenmezlerse bu bir diplomatik kriz yaratır mı? Eğer Dünyalılar'ın korkunç ve çirkin bulunduğu Alien imajı yaratıkların hoşuna giderse ve bunu bir iltifat olarak alırlarsa, bu durum, müzakerelerin gidişatına olumlu olarak yansır mı? vs. Buraya kadar ortaya konan ve şüphesiz, fazlası da olan sorular yalnızca, müzakerelerin olma olasılığına ve müzakerelerin yürütülüş biçimine ilişkindir.

Eğer yaratıklar, diplomatik temastan önce, askerî yöntemlere başvurursa, Dünya, ortak mı savunulacaktır; yoksa, her ülkeden kendi başının çaresine bakması mı beklenecektir? Eğer kolektif bir ordu oluşturulursa hangi ülke ne kadar asker gönderecektir? Ordunun komuta kadrosunda hangi ülkenin ne kadar ağırlığı bulunacaktır? Stratejiler hangi ülkenin kurmayları tarafından belirlenecektir? Orduya, Kuzey Kore ve İran'dan asker alınırsa, bu ülkelerin savaş bittikten sonra kendileriyle paylaşılan teknolojiden faydalanmayacaklarından nasıl emin olunulabilir? Eğer her ülkeye, savunma için silah dağıtılırsa,

savaş bittikten sonra ve eğer Dünya’da insan egemenliği sürmeye devam ederse, bu silahların daha sonra terör amaçlı kullanılmayacağından nasıl emin olunacaktır? Eğer, Dünya, saldırıyı püskürtebilirse, yaratıkların geldiği gezegen “çevrelenecek” midir? Caydırma nasıl sağlanacaktır? (Ender’s Game filmi hatırlanırsa, en iyi caydırma, tüm formicilerin ve gezegenlerinin yok edilmesidir).

Buraya kadar ortaya konan soruların, hepsinin Uİ’in tartışma konuları olduğu düşünüldüğünde, Uİ disiplininin yerini “Gezegenler Arası İlişkiler” (GAİ) disiplini mi alacaktır? Uİ’in, henüz, disiplinler arası ve çok–disiplinli yapısı tartışılırken, GAİ’nin hangi disiplinlerden faydalanması düşünülecektir? Fakültelerin GAİ bölümlerindeki ağırlıklı dersler hangi kriterlere göre belirlenecektir? GAİ bölümü mezunları, eğer, bu alanda çalışmayı sürdürmeyi düşünmezlerse hangi sektörlerde istihdam edilebilirler? vs. Bu sorular, şüphesiz, çoğaltılabilir. Buraya kadar yerleşilen tüm perspektifler oldukça “insanca”, “Dünyalı” ve dolayısıyla “evrensel”dir. Bundan sonra, bu çalışmanın yazarının da bir insan–yaratık–uzaylı olduğunun unutulmaması şartıyla, sorularının ve çıkarımlarının kendi değerlerinin ve perspektiflerinin bir yansıması olacağı hatırlanmalıdır. Bu doğrultuda, bir yaratık perspektifinden dünyalılara bakılma çalışması yapılmaktadır.

Dünyalı televizyon programlarını izlemelerinin mümkün olduğu tahmin edilen yaratıkların (Jha, 2010), Tukididisi ve Machiavelli okumuş olmaları ihtimali, varsa “Dünya’nın başı gerçekten belâda” demektir. Buraya kadar yapılan tüm yaratık istilası anlatılarında, yaratıkların askerî ve teknolojik olarak dünyalılardan üstün oldukları kabul edilmektedir. Bu durumda yaratıkların büyük ihtimalle ilk söyleyecekleri “güçlü olanın gücünün yettiğini, zayıf olanın kabul etmek zorunda olduğunu kabul etmesi” gerektiği olacaktır. “Rasyonel” bir tür olan insanın bu “gerçeği” kabul etmemesi durumunda, rasyonalitesi eleştiriye açılacaktır. Öte yandan, yaratıklar Prens’ten “ders çıkararak” divide et impera kaidelerinden faydalanıp “gerçeğe” uygun bir yönetimsel yapılanmaya da gidebilirler. Bu durumda da çalışmanın birçok yerinde dikkat çekilen sorun ortaya çıkmaktadır: dünyalı yaşam formu tanımı kimleri/neleri kapsamaktadır? Bu tanım yalnızca insanlara karşılık geliyorsa, insan tarafından yok edilen ve yok olma tehdidi altına olan diğer tüm canlılar nasıl sınıflandırılacaktır? İnsanı diğer dünyalı canlı türlerinden üstün kılan nedir? Daha zeki olmak mı; daha “güçlü” olmak mı; daha uzun yaşamak mı; bilgiye sahip olmak mı;? vs. Yaratıklar, bu durumda, “zeki” olup da nasıl kendi türünün ve tüm gezegenin sonunu hızlandıran küresel ısınmaya karşı neden gereken önlemlerin alınmadığını sorunsallaştırmak isteyebilirler. Yaratıklar, “güçlü” olmanın, insana ne gibi haklar sağladığını ve bunun Dünya’daki tüm canlı türlerini yok etme meşruiyetini sağlayıp sağlayamadığını sorunsallaştırabilirler. Gücün ve daha uzun yaşamının

birlikte sorunsallaştırılması durumunda, insanın şarbon hastalığına karşı timsahlar kadar, kanser hastalığına karşı büyük beyaz köpekbalığı kadar ve yaşlanmaya karşı pinus aristata kadar "güçlü" olmadığını, dolayısıyla "zayıf" olduğunu söyleyebilirlerdi. Son olarak, eğer "bilgi" üstünlük demekse, bilginin neden hem Dünya'daki tüm canlı türlerinin "iyiliği" için kullanılmadığını sorabilirlerdi. Şüphesiz, bu sorunsallaştırma denemeleri çoğaltılabilir.

SONUÇ

Bir sonuç çıkarmak yerine bir provakasyon [not a conclusion but a provocation], ancak, olumlu anlamda bir provakasyon, başka bir deyişle, bir diyalog çağrısı amaçlayan bu çalışma, on yıl gibi çok kısa bir zaman içindeki birikimlerin ürünüdür. Çalışmanın yazarı, metne başlamadan önce, metnin çok kısa bir zamanda güncelliğini yitireceğinin farkındaydı ve bu farkındalığı sürdürmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünün tamamlanmasından yalnızca birkaç gün (belki de birkaç saat) sonra, Michael Merrifield, on ila yirmi yıl arasında "Evren'in başka yerlerinde yaşam bulacağımızı" ifade etmiştir (BBC, 2014). Söz konusu tahminin, çalışmanın temel önermelerinden biri olan "yaratıklarla temas için gereken hazırlıkların başlaması için çok kısa bir zaman kaldığı" iddiasını bu şekilde kuvvetlendirdiğinin söylenilmesi mümkündür. Diğer yandan, çalışmanın analiz aracı olarak başvurduğu postmodern yaklaşım, Merrifield'in açıklamasında da görüldüğü gibi Biz'in, nasıl bir sorun yarattığına işaret etmektedir. Merrifield, Biz ile, Evren'in başka yerlerindeki "yaratıklar"ın karşısına Dünya'da yaşayan hangi yaşam'ları koymaktadır? İngilizler mi; Amerikalılar mı; Ruslar mı; Türkler mi; Almanlar mı; Çinliler mi; İranlılar mı; Venezüelliler mi; Koreliler mi, vd. mi? Kuzey Koreliler mi, yoksa Güney Koreliler mi? Kuzey Yarı Küreli mi, yoksa Güney Yarı Küreli mi? İnsanlar mı, hayvanlar mı; yoksa bitkiler mi?

İktidar gibi bir ikilikler makinesi olarak işleyen dil, henüz yaratıklar gelmeden bir ikilik yaratmış durumdadır: Biz –dünyalılar ve onlar –yaratıklar. Ancak, görüldüğü gibi her iki tanım da birçok sorun içermektedir. Deleuze ve Guattari'ye göre bireyleşme, dil'de köksüzleşme ve kekeleme ile mümkündür. Bu, anlatım içinde çokluk ve oluşun sağlanmasından geçmektedir. Deleuze, dil'de çokluk'un sağlanmasının DIR koymak yerine VE koymakla mümkün olacağını ifade etmektedir. Bu şekilde öğeler ve bütünler arasında herhangi bir şeyin oluştuğu dil'de kekeleme ortaya çıkar: "Ve, sadece iki terim olsa da ikisi arasında bir VE... çokluğu oluşturandır".¹⁷ Örnek vermek gerekirse, insanlar dünyalıDIR ve yaratıklar uzaylıDIR yerine, insanlar VE yaratıklar; dünyalı denildiğinde, dünyalılar insanDIR değil; insanlar VE hayvanlar VE bitkiler VE...

¹⁷ Karşılaştığımız: (Deleuze ve Parnet, 1987: 34-35) Söz konusu kitabı Türkçe'ye çeviren Ali Akay (1990); DIR ve VE'nin açıklanmasında şu örneği vermektedir: "Aslan hayvanDIR yerine Aslan VE hayvan kullanılması gibi. Fransızca'daki "est" yerine (DIR) "ET" (VE)nin konulması gibi."

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

*“Yaratıklar”la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila*

Onur AĞKAYA

Volume 8 (2) 2015, 6-31

Postmodern Uluslararası İlişkiler yaklaşımının dikkat çektiği bir diğer nokta ise, Uİ disiplini içinde, hâkim paradigmaların süper bilgi üreterek büyük anlatılara dönüşmesi ve sonuç olarak, totalize edici ideolojiler olarak işleridir. Bu yaklaşımlar, bu çalışmada Uİ ajandasının en önemli sorularının başında geldiği savunulan “yaratıklarla müzakereleri kim yürütecek?” sorusu için yetersiz kalmaktadır. Bu çalışmada, büyük anlatılardan yola çıkılarak, Yeni Dünya’nın keşfi/fethi gibi söylemler üzerinden, yaratıkların temasın Dünya’nın istilasıyla ya da istila girişimiyle gerçekleşeceği ihtimalinin sorunsallaştırılması denenmiştir. Büyük anlatıların bir şekilde aşındırılmasına yönelik bir amaç taşıyan bu çalışmanın, sonuç yerine diyalogu genişletme hedefine uygun olarak, metnin sonuna DIR yerine bir VE koymak açısından:

“VE, ya yaratıklar Dünya’yı istila etmek yerine, Dünya’ya sığınmak isterse VE...”

KAYNAKÇA

Akay, Ali (1990), Çevirenin Notları, içinde Deleuze, Gilles ve Parnet, Claire, Diyaloglar, İstanbul: Bağlam Yayınları,

"Astronomer predicts life beyond earth in '10 to 20 years". <http://www.bbc.com/news/science-environment-28295042> (14 Mayıs 2015)

Bal, Ali (2013), "Hava Uzay Araçlarının (Aerospacecraft) Hukuki Rejimi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15, Özel Sayı: 1465-1528.

Best, Steven ve Kellner, Douglas (2011), Postmodern Teori: Eleştirel Soruşturmalar, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Brown, Chris (1997), Understanding International Relations, Londra: MacMillan.

Bull, Hedley (1985), European States and African Political Communities, içinde Bull, Hedley ve Watson, Adam (der.), The Expansion of International Society, Oxford: Clarendon Press: İçinde 99-114.

Campbell, David (2007), Poststructuralism, T., Kurki, M. ve Smith, S. Dunne (der.), International Relations Theories: Discipline and Diversity, New York: Oxford University Press: İçinde 213-237.

Carr, Edward Hallett (2010), Yirmi Yıl Krizi: 1919–1939, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cox, Brian ve Forshaw, Jeff (2011), Universe: Everything That Can Happen Does Happen, Londra: Penguin.

Cox, Michael (2010), Sunuş, Carr, Edward Hallett, Yirmi Yıl Krizi: 1919–1939, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İçinde 1-48.

Crawford, Robert M. A. ve Darryl, S. L. Jarvis (2000), International Relations - Still an American Social Science?, Albany: State University of New York Press.

Cuthbert, Lori. Isolated Amazon tribe makes contact with scientists. <http://www.foxnews.com/-science/2014/07/09/isolated-amazon-tribe-makes-contact-with-scientists/> (9 Mayıs 2015).

De Las Casas (2008), Bartolomé. Kızılderililer Nasıl Yok Edildi?, İstanbul: Şûle Yayınları.

Deleuze, Gilles (1995), Three Questions on Six Times Two, Deleuze, Gilles, Negotitations, New York: Columbia University Press: İçinde 37-45.

Deleuze, Gilles (2009), Uno'ya Dil Üzerine Mektup, Deleuze, Gilles, İki Delilik Rejimi, Lapoujade, David (der.), İstanbul: Bağlam Yayınları: İçinde 207-208.

Deleuze, Gilles ve Parnet, Claire (1987), Dialogues, New York: Columbia University Press.

Deleuze, Gilles ve Guattari, Félix (1983), A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia, Londra: University of Minnesota Press.

Deleuze, Gilles ve Guattari, Félix (1995), Gilles Deleuze and Félix Guattari on Anti-Oedipus, Deleuze, Gilles, Negotitations, New York: Columbia University Press: İçinde 13-24.

KAYNAKÇA

Der Derian, James (2009a), Post-theory: The eternal return of ethics in international relations, Der Derian, James, *Critical Practices of International Theory: Selected Essays*, New York: Routledge: İçinde 190-209.

Der Derian, James (2009b), The terrorist discourse: Signs, states, and systems of global political violence, Der Derian, James, *Critical Practices of International Theory: Selected Essays*, New York: Routledge: İçinde 68-96.

Dodson, Edward O. ve Dodson (1985), Peter. *Evolution: Process and Product*. 3.bası, Boston: PWS Publishers.

Dunne, T., Hansen, L. ve Wight, C (2013), The end of International Relations theory, *European Journal of International Relations*, Özel Sayı: İçinde 405-425.

Edkins, Jenny (1999), *Poststructuralism & International Relations: Bringing the Political Back In*, Colorado: Lynne Rienner.

Edkins, Jenny ve Vaughan-Williams, Nick (2009), Introduction, içinde Edkins, Jenny ve Vaughan-Williams (der.), *Critical Theorists and International Relations*, New York:Routledge: İçinde 1-6.

Eede, Joanna. Uncontacted Indians of Acre State, Brazil, *National Geographic*, <http://newswatch.nationalgeographic.com/2014/06/27/uncontacted-indians-of-acre-state-brazil/> (27 Mayıs 2015).

Futuyma, Douglas J. (2008), Evrim, Kence, Aykut ve Bozcuk, Nihat A. (der.), Ankara: Palme Yayıncılık.

Gong, W. Gerrit (1985), China's Entry Into International Society, Bull, Hedley ve Watson, Adam (der.), *The Expansion of International Society*, Oxford: Clarendon Press: İçinde 171-183.

Griffiths, M.; Roach, C. R. ve Salamon, M. S. (2011), *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler ve Teoriler*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Hickman, Leo (26 Nisan 2010), Stephen Hawking takes a hard line on aliens, *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2010/apr/26/stephen-hawking-issues-warning-on-aliens> (28 Mayıs 2015).

Hoffmann, Stanley (1977), *An American Social Science: International Relations*, Daedalus: İçinde 41-60.

IMDB. "Poll: Your favorite Alien Invasion movie?", http://www.imdb.com/poll/n2DYKriqqw-M/?ref_=tt_po_q2 (6 Haziran 2014).

Jacop, François (1996), *Mümkünlerin Oyunu*, İstanbul: Kesit Yayıncılık.

Jha, Alok (30 Nisan 2010), "Is Stephen Hawking right about aliens?", *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/science/2010/apr/30/stephen-hawking-right-aliens> (3 Haziran 2015).

Kennedy, Paul (2010), *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, 12.bası, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

"Yaratıklar"la Müzakereleri Kim Yürütecek?
Uzaylılarla Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila

Onur AĞKAYA

Volume 8 (2) 2015, 6-31

KAYNAKÇA

Keyman, E. Fuat (2010), Eleştirel Düşünce: İletişim, Hegemonya, Kimlik/Fark, İ. D. Dağı, A. Eralp, E. F. Keyman, N. Polat ve O. F., Yalvaç, F., Yurdusev, A. N. Tanrısever, Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar, İstanbul: İletişim Yayınları: İçinde 227-260.

Kuhn, Thomas S. (2008), Bilimsel Devrimlerin Yapısı. 8. bası, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Lewin, Roger (2004), Modern İnsanın Kökeni. 12. bası, Ankara: Tübitak Popüler Bilim Yayınları.

Lyotard, Jean François (2000), Postmodern Durum, 3. bası, Ankara: Vadi Yayınları.

NASA. "What is Earth?"

<http://www.nasa.gov/audience/forstudents/5-8/features/what-is-earth.58.html#.U8VJj5SSweM> (5 Mayıs 2015).

Ocak, Mahir E (2014), Uzay Çöpleri: Günlük Hayatımızı Tehdit Ediyor, Bilim ve Teknik, no. 559 Haziran: İçinde 30-33.

Polat, Necati (2010), Post-Yapısalcı Yaklaşımlar, İ. D. Dağı, A. Eralp, E. F. Keyman, N. Polat ve O. F., Yalvaç, F., Yurdusev, A. N. Tanrısever, Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar, İstanbul: İletişim Yayınları: İçinde 261-289.

Prigg, Mark. "Uncontacted tribe of the Amazon forced out of the rainforest by logging on the Peru border", <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2679851/Uncontacted-tribe-forced-forest-logging-Peru-border-scared-Brazilian-rainforest.html>. (3 Haziran 2015).

Smith, Steve (2000), The discipline of international relations: still an American social science?, British Journal of Politics and International Relations, 2, no. 3 Ekim: İçinde 374-402.

Sokal, Alan ve Bricmont, Jean (1998), Fashionable Nonsense: Postmoderns Intellectual's Abuse of Science, New York: Picador.

Şüle (2008), Sunuş, Bartolomé De Las Casas, Kızılderililer Nasıl Yok Edildi?, İstanbul: Şüle Yayınları: İçinde 7-11.

Wolff, Johannes M. (2009), Uzayın Askerleşmesini İçine Alan 'Barışçıl Kullanım' Kavramı, Uzayın Silahlandırılmasına da Yol Açar mı?, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İçinde: 69-84.